

Õiguskantsler

Sotsiaalministeerium
info@sm.ee

Teie nr

Terviseamet
kesk@terviseamet.ee

Meie 30.04.2020 nr 16-6/200709/2002518

Sünnitusabi Eesti haiglates eriolukorra ajal

Austatud minister
Austatud peadirektor

Õiguskantsler on saanud pöördumisi sünnitusabi osutamise kohta eriolukorra ajal, suhelnud erialaseltsidega ning jälginud sünnitusabi puudutavaid meediakajastusi. Kaebusi ja küsimusi on tekitanud isikukaitsevahendite varud sünnitusosakondades, sünnitoetajate haiglasse mittelubamine, sünnitajatele Covid-19 diagnoosimiseks tehtav test ning kaitsemaski kandmine.

Sünnitajate õigusi kaitsevad nii Eestile siduvad rahvusvahelised konventsioonid kui ka Eesti Vabariigi põhiseaduse §-d 12, 16, 18, 26 ja 28. Haiglas nakatumise vältimiseks on piirangud vajalikud ja mõistetavad, ent need ei tohi olla tegelikku olukorda arvestades ülemäära ranged.

Seoses Eestis välja kuulutatud eriolukorraga koostasid Eesti Naistearstide Selts, Eesti Ämmaemandate Ühing, Eesti Lastearstide Selts ja Eesti Perinatoloogia Selts [soovitused](#) „Sünnitus, raseda ja vastsündinu jälgimine COVID19 epideemia ajal“. Erialaseltside soovitude näol on tegemist üldise juhiseiga tervishoiuteenuse osutajatele ning juhul kui konkreetne haigla suudab tagada patsientide ja personali ohutuse, siis on võimalik teha sünnitajale soodsamaid erandeid. Eesti Haigekassa edastas need soovitused haiglatele 19.03.2020 (nr 3-22/8969) kaaskirjaga, milles seisis: „Palun võtta lisatud soovitused igapäevatöös kasutusele.“

Tervishoiuteenuse osutaja peab kehtiva õiguse kohaselt oma võimalusi hinnates otsustama, kuidas tagada kõigi haiglas viibijate ohutus parimal võimalikul moel. Palun Terviseametil ja Sotsiaalministeeriumil koostöös Eesti Haigekassa, haiglate ning asjaomaste erialaseltsidega võimalikult kiiresti välja selgitada, mida saab teha selleks, et haiglatel oleks võimalik sünnitajatele seatud piiranguid leevendada.

Hinnata tuleks, mida on haiglatel vaja (nt [isikukaitsevahendid](#) vms) selleks, et võiks sünnitoetajaid taas sünnituste juurde lubada. Tähelepanu vajab ka sünnitajale (sh sünnitajale, kellel ei ole haigustunnuseid) tehtava Covid-19 testi korraldamise küsimus ning see, millal (kas haiglasse sisenemisel, haiglas liikumisel või sünnitustoas olles) palub haigla sünnitama tulnud inimesel kanda maski ja kuidas aidatakse naist, kelle tervises seisund välistab maski kasutamise.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Ka eriolukorra ajal tuleb sünnitusabi korraldamisel mh arvesse võtta ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonist tulenevad kohustused. Nimelt võib sünnitoetaja täita olulist rolli puuetega naiste õiguste kaitsel:¹ nt juhul, kui sünnitaja räägib eesti viipekeelt ning vajab sünnitoetajat, kes aitaks tõlkida.

Kuna kõikide haiglate kodulehtedelt ei ole praegu võimalik vajalikku informatsiooni leida, soovitan avaldada kogu vajalik teave sünnitusabi puudutavate piirangute kohta lihtsas ja arusaadavas vormis nii haiglate kodulehtedel kui ka koos korduma kippuvate küsimustega eriolukorda käsitleval veebilehel kriis.ee. Kahjuks on tulevaste emade seas levinud ka eksitavaid ja hirmu tekitavaid materjale.

Lisaselgitused ja viited

Õiguskantsleri seaduse § 1 lõigete 10 ja 11 kohaselt täidab õiguskantsler inimõiguste kaitse ja edendamise riikliku asutuse ning ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni edendamise, kaitse ja seire ülesandeid. ÕKS § 1 lõigetes 10 ja 11 sätestatu hõlmab ka seksuaal- ja reproduktiivõiguste kaitset ja edendust.

Seksuaal- ja reproduktiivõigused on inimõigused, mis kaitsevad seksuaal- ja reproduktiivtervist, toetudes juba tunnustatud (ehk nii riikide põhiseadustes kui ka rahvusvahelistes konventsioonides sätestatud) inimõigustele. See tähendab, et seksuaal- ja reproduktiivõiguste sisu selgitamisel on enamasti asjassepuutuvad õigus elule, õigus tervisele, eraelu puutumatus, alandava kohtlemise keeld, õigus haridusele ja diskrimineerimise keeld. Seega kaitsevad seksuaal- ja reproduktiivõigusi ka Eesti põhiseaduse §-d 12, 16, 18, 26 ja 28.²

Esmakordselt tunnustas ÜRO seksuaal- ja reproduktiivõigusi [1994. aastal Kairo Rahvastikukongressil](#). Viimastel aastatel on nii ÜRO allasutused kui ka rahvusvaheliste konventsioonide täitmist seiravad komiteed kinnitanud riikide kohustust neid õigusi kaitsta.³ Ka Euroopa Inimõiguste Kohus on oma lahendites korduvalt viidanud seksuaal- ja reproduktiivtervist puudutavate teemade puhul Euroopa inimõiguste konventsiooni sätetele: nt artiklile 8 (õigus eraelule) ja artiklile 3 (alaväärse kohtlemise keeld).⁴ Eraldi viitavad seksuaal- ja reproduktiivõigustele ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon (artikkel 25 (a)) ning ÜRO konventsioon naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta (artikkel 16 (1) (e)).

Covid-19 pandeemia ajal võivad haiglad pidada vajalikuks teha kõigile sünnitama tulnud naistele (sh neile, kellel ei ole haigustunnuseid) Covid-19 diagnoosimiseks test. Selle eelduseks on piisav testimisvõimekus. Olukorras, kus ei jõuta sünnitajat testida (nt sünnitustegevus on juba alanud)

¹ Vt lisaks ÜRO puuetega inimeste õiguste komitee üldine kommentaar nr 3 (puuetega naiste ja tüdrukute kohta) CRPD/C/GC/3, 2016.

² Vt ka Eesti Vabariigi põhiseaduse kommenteeritud väljaanne, § 26 kommentaarid.

³ Vt näiteks: ÜRO majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste komitee üldine kommentaar nr 22 õigus seksuaal- ja reproduktiivtervisele (majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvahelise pakti artikkel 12), E/C.12/GC/22, 2016; ÜRO inimõiguste komitee üldine kommentaar nr 36 (kodaniku ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikkel 6, õigus elule), CCPR/C/GC/36, 2018; ÜRO inimõiguste komitee otsus Whelan vs. Iirimaa (2017), Mellet vs. Iirimaa (2016), ÜRO naistevastase diskrimineerimise lõpetamise komitee otsus S.F.M. vs. Hispaania (2020).

⁴ Nt P. ja S. vs. Poola (2013), I.G. ja teised vs. Slovakkia (2013).

või inimene keeldub testimisest, ei tohi inimest siiski jätta sünnitusabita. Tervishoiutöötajatele peavad olema tagatud piisavad ja õiged isikukaitsevahendid.

Erialaseltside koostatud soovitude punkti A nr 1 kohaselt „sünnitoetajat ja teisi pereliikmeid koos sünnitajaga haiglasse ei lubata”. Eriolukorras on piiratud haiglate külastamist, kuid sünnitoetajal on teistsugune roll kui külastajal, mistõttu ei asenda sünnitoetajat alati ka videokõne võimalus. WHO on korduvalt analüüsinud teadusuuringute tulemusi ning [rõhutanud sünnitoetaja olulisust sünnitusabis](#). Ka Eesti kontekstis on viidatud sünnitoetajate positiivsele rollile.⁵ Teadusuuringud näitavad, et [sünnitoetaja saab aidata ületada kommunikatsiooniprobleeme tervishoiutöötaja ja sünnitaja vahel, toetada sünnitajat nii füüsiliselt kui ka emotsionaalselt ning aidata edastada sünnitaja soove](#).

Sünnitoetajate keelamine ilma eranditeta tähendab muu hulgas seda, et sünnitoetajata jääb ka sünnitaja, kes sünnitab surnult sündiva lapse. WHO on seoses Covid-19 epideemiaga [rõhutanud](#), et kõigil naistel (sh nendel, kellel kahtlustatakse Covid-19 haigust põhjustava viirusega nakatumist või kellele on pandud vastav diagnoos) on õigus saada kvaliteetset abi enne sünnitust, sünnituse ajal ja pärast sünnitust. Turvaline ja positiivne sünnituskogemus hõlmab ka sünnitaja lugupidavat ja inimväärset kohtlemist, sünnitaja valitud sünnitoetaja kohalolu, tervishoiutöötajate selget kommunikatsiooni, sobivat valuleevendust, sünnitaja liikumise toetamist sünnituse ajal, kui on võimalik, ning sünnitaja valitud sünnitusasendit.

Mitmete Euroopa riikide haiglad on võtnud kasutusele lisaohutusnõudeid. Soome, Norra, Taani, Saksamaa, Suurbritannia, Prantsusmaa ja Iirimaa haiglate sünnitusabi korralduses on küll tehtud mõned muudatused – nt tohib sünnitaja juures olla vaid üks sünnitoetaja, kes peab olema terve, kandma isikukaitsevahendeid ja/või saab viibida ainult sünnitustoas, kuid ei saa jääda ööseks –, aga kõigis neis riikides rõhutatakse sünnitoetaja olulisust.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Teadmiseks:

Eesti Haigekassa, rahvastikuminister, soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik

Liiri Oja 693 8415 liiri.oja@oiguskantsler.ee
Kärt Muller 693 8418 Kart.Muller@oiguskantsler.ee
Anneli Kivitoa 693 8417 Anneli.Kivitoa@oiguskantsler.ee
Juta Saarevet 693 8446 Juta.Saarevet@oiguskantsler.ee

⁵ S. Põllumaa, K. Niin, T. Trossmann. (2016). Eesti haiglate sünnitusosakondade ämmaemandate kutsetaju, hoiakud ja töövõtted seoses normaalse sünnitusega.